

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
Вишняківського будинку-інтернату для громадян
похилого віку та осіб з інвалідністю

29.05.2025

м. Київ, 2025

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 29.05.2025 групою НПМ здійснено відвідування Вишняківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю (далі – будинок-інтернат, заклад).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Цикаленко Ірина Ігорівна, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Черевко Марина Іванівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Герасименко Максим Петрович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Кармазін-Денисенко Лариса Олексіївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Грець Валерій Григорович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Відвідування НПМ здійснено вперше.

Заклад знаходиться за адресою: вул. Шевченка, буд. 100, с. Вишняки, Лубенський р-н, Полтавська обл., 37860.

Керівник закладу: Переятенець Володимир Денисович.

Згідно зі Статутом Вишняківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого наказом начальника Управління майном обласної ради від 07.03.2024 № 44, будинок-інтернат є неприбутковим стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту, що утворюється для цілодобового проживання (перебування) та догляду за громадянами похилого віку, особами з інвалідністю, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового, медичного обслуговування, соціальних послуг і комплексу реабілітаційних заходів (далі — підопічні).

Заклад розрахований на перебування 155 осіб. На день відвідування у будинку-інтернаті перебувало 144 підопічних (52 жінки та 92 чоловіків), серед яких: ліжкових хворих – 71 особа; підопічних, які віднесені до маломобільних груп населення – 33; 73 підопічним закладу встановлено групи інвалідності. 27 підопічних закладу мають статус внутрішньо переміщених осіб.

Заклад у 2023 році профінансовано на суму 33 334 285,01 грн та отримано благодійної допомоги на суму 522 459,28 грн.

У 2024 році заклад профінансовано на суму 37 700 303,63 грн та отримано благодійної допомоги на суму 1 238 665,42 грн.

Штатна чисельність працівників будинку-інтернату складає 115,0 штатних одиниць, з яких 51,25 штатних одиниць – медичний персонал, у тому числі: лікар загальної практики-сімейний лікар – 0,25 шт. од.; фізичний терапевт – 0,25 шт. од.; лікар-хірург 2 категорії – 0,50 шт. од.; лікар терапевт без категорії – 1,0 шт. од., сестра медична старша вищої категорії – 1 шт. од.; сестра медична без категорії – 1,50 шт. од.; сестра медична 1 категорії – 1 шт. од.; сестра медична вищої категорії – 3,25 шт. од.; сестра медична з дієтичного харчування вищої категорії – 1 шт. од.; сестра медична з масажу вищої категорії – 1 шт. од.; сестра медична з фізіотерапії без категорії – 0,50 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-палатна) – 27 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-ванниця) – 7,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-прибиральниця) – 4,0 шт. од.

Згідно з тарифікаційним списком працівників станом на день проведення відвідування в будинку-інтернаті наявні 3 вакантні посади.

Заклад має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю: терапія; за спеціальністю молодшого спеціаліста з медичною освітою: сестринська справа, реєстраційне досьє від 26.10.2018 № 02/2610-М.

На день відвідування усі підопічні мають укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та отримують медичні послуги, передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2025 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 № 1503.

Зі слів адміністрації закладу бригада екстреної (швидкої) медичної допомоги прибуває до закладу у випадку виклику в установлений законодавством час.

Індивідуальні плани надання соціальних послуг переглядаються кожен рік відповідно до розділу IV Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт).

Особи з інвалідністю забезпечені засобами для пересування: кріслами-колісними, палицями, милицями та іншими засобами реабілітації згідно з індивідуальними програмами реабілітації.

На кожного підопічного ведуться особові справи, укладаються договори про надання соціальної послуги.

Всі підопічні будинку-інтернату мають документи.

У 2023 році у закладі померло 28 підопічних (причиною смерті здебільшого встановлено серцево-судинні захворювання).

У 2024 році у закладі померло 37 підопічних (причиною смерті здебільшого встановлено серцево-судинні захворювання).

Підопічні забезпечені чотириразовим харчуванням. У закладі наявне дієтичне та перспективне меню.

У приміщенні харчоблоку дотримуються належних санітарно-гігієнічних умов, робочі поверхні та посуд чисті, витяжка в належному стані. Працівники, які залучені до робіт у харчоблоці, вчасно проходять медичні огляди, що підтверджено відповідними записами в особистих медичних книжках.

З метою контролю за дотриманням якості та безпечності харчових продуктів при приготуванні і реалізації готової продукції від кожної партії приготовлених страв кухарем відбирається добова проба.

Сума витрат на харчування на одну особу на день у закладі складає 96,02 грн, а сума витрат на медикаменти на одну особу на день складає 26,20 грн.

Територія будинку-інтернату огорожена та озеленена. На території облаштовано зони для відпочинку підопічних, а саме криті та відкриті альтанки та лави для відпочинку на свіжому повітрі (фото 1 – 5).

Підопічні закладу проживають у двох двоповерхових житлових корпусах, окремо на території закладу знаходиться будівля адміністративного корпусу, будівля харчоблоку, а також будівля банно-прального комплексу. Розподіл підопічних по корпусах та кімнатах здійснюється медичним персоналом з урахуванням побажань, індивідуальних особливостей, віку, діагнозу та стану здоров'я підопічних.

Також у приміщеннях закладу облаштовано багато комфортних зон для відпочинку та зустрічей підопічних із відвідувачами.

Житлові корпуси та приміщення харчоблоку обладнані автоматичною пожежною сигналізацією, ведеться облік вогнегасників та забезпечено їх своєчасне обслуговування.

У закладі наявний план евакуації підопічних на випадок пожежі, затверджений директором будинку-інтернату.

У закладі наявне підсобне господарство. Продукція, вирощена на підсобному господарстві будинку-інтернату, використовується для потреб закладу.

У житлових корпусах вікна не заграбовані.

Групою НПМ зафіксовано належний рівень дотримання персоналом закладу санітарно-гігієнічних вимог та дезінфекційних заходів.

У житлових кімнатах закладу проживає від одного до чотирьох підопічних (фото 6 – 7). Природне та штучне освітлення в житлових кімнатах закладу задовільне.

Підопічні користуються власними речами, в тому числі мобільними телефонами. У деяких житлових кімнатах є телевізори, комп'ютери та інша побутова техніка (фото 8).

Підопічні закладу забезпечені сезонним одягом.

Постільна білизна, одяг підопічних та засоби гігієни персоналізовано (фото 9-10). Для здійснення санітарно-гігієнічних процедур облаштовано душові кімнати, а також проводяться банні дні.

У закладі функціонує бібліотека та комп'ютерний клас (фото 11, 12).

Перукарські послуги підопічним надаються штатним перукарем.

Підопічні відвідують різноманітні гуртки (літературне мистецтво, співи, швейна справа, шахи, малювання тощо) (фото 13 – 16).

За потреби до будинку-інтернату навідується священнослужителі різних конфесій. Також підопічні закладу мають можливість самостійно відвідувати магазин, що розташований поблизу.

На інформаційних стендах будинку-інтернату наявна інформація про права і обов'язки підопічних, адреси і контактні дані посадових осіб, до яких підопічні та персонал можуть звернутися у разі порушення їх прав, інформація про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо.

Водопостачання у закладі забезпечується з власної свердловини, що розташована на території закладу, якість питної води відповідає нормам ДСанПіН 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

У закладі наявні генератори для забезпечення електропостачання будинку-інтернату на випадок екстрених чи аварійних відключень електроенергії.

Підопічні залучені до працетерапії у відповідності до Методичних рекомендацій щодо організації працетерапії для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю в закладах/установах системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 26.11.2018 № 1778.

Під час відвідування відбулося конфіденційне спілкування з 46 підопічними та 14 працівниками закладу.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. У закладі відсутні захисні споруди (укриття) та будь-які обладнані підвальні приміщення, які мають забезпечувати можливість безпечного

перебування підопічних у разі повітряної тривоги або обстрілів, що не відповідає вимогам пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, абзацу другого підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, та вимогам наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» (далі – Наказ № 579).

Наявне у закладі підвальне приміщення не може використовуватись як укриття для підопічних та персоналу у разі виникнення надзвичайної ситуації воєнного характеру. Згідно з актом оцінки об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття від 02.08.2022, проведеного працівниками будинку-інтернату, зазначене приміщення не відповідає вимогам, визначеним Наказом № 579. Слід зазначити, що огляд підвального приміщення за участі територіальних органів Державної служби України з надзвичайних ситуацій не проводився, а отже, відсутня належна оцінка технічного стану укриття уповноваженим органом у сфері цивільного захисту населення.

Вищезазначене свідчить про неможливість використання відповідного приміщення в якості захисної споруди цивільного захисту. Окрім того, під час візуального огляду, членами групи НПМ встановлено, що підвальне приміщення перебуває у занедбаному стані: приміщення захащене сторонніми предметами, має сліди вологи та плісняви, відсутнє належне освітлення та вентиляція. Санітарно-гігієнічний стан не відповідає мінімальним вимогам безпеки та унеможливорює тимчасове перебування людей у ньому, особливо осіб з інвалідністю або з обмеженою рухливістю (фото 17 – 20).

У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Порушення права на захист від катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, стаття 28 Конституції України).

2. Під час вивчення затверджених посадових інструкцій медичних працівників виявлено, що в посадових інструкціях медичної сестри, молодшої медичної сестри (санітарки-ванниці) та молодшої медичної сестри (санітарки-прибиральниці) відсутній пункт щодо заборони катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання,

як це передбачено статтею 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

3. Під час проведення конфіденційного спілкування з підопічними будинку-інтернату більшість із них висловлювали занепокоєння з приводу відсутності безпечного середовища для проживання у закладі. Зокрема, підопічні повідомили, що в будинку-інтернаті проживає шість осіб, поведінка яких є систематично агресивною та небезпечною як для інших мешканців, так і для персоналу, про що вони регулярно інформують адміністрацію закладу.

За словами опитаних, зазначені особи постійно перебувають у стані алкогольного сп'яніння, нецензурно висловлюються, погрожують та принижують персонал, а також періодично вчиняють фізичне насильство. Окрім того, підопічні вказували, що перебування поруч із цими особами викликає у них постійне відчуття страху, тривоги, приниження та беззахисності, особливо з огляду на їхній вік, стан здоров'я та відсутність можливості самотійно себе захистити.

Описане свідчить про відсутність з боку адміністрації закладу належного реагування на ситуацію, яка несе загрозу для фізичного та психічного здоров'я інших мешканців. У закладі фактично не забезпечено безпечного середовища, що є однією з базових умов проживання в інституційному закладі для осіб, які перебувають у вразливому становищі. Такі умови створюють серйозні ризики погіршення психоемоційного стану, підвищують рівень стресу серед мешканців, можуть спричинити депресивні стани, соціальну ізоляцію та загострення хронічних захворювань, що прямо впливає на якість їхнього життя та стан здоров'я.

За таких умов адміністрація закладу не виконує свій обов'язок гарантувати захист підопічних від дій, що несуть загрозу їхньому фізичному чи психічному добробуту, що є неприпустимим у закладі соціального захисту.

Зазначене є порушенням положень статті 3 Європейської конвенції з прав людини, відповідно до якої жодну особу не може бути піддано катуванню, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Відповідно до практики Європейського суду з прав людини, держава зобов'язана не лише утримуватися від жорстокого поводження, а й забезпечувати ефективний захист осіб, які знаходяться під її контролем, від насильства, у тому числі з боку інших підопічних.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

4. Під час вивчення медичної документації будинку-інтернату встановлено, що медичні карти підопічних ведуться за застарілим зразком («Історія хвороби»), що не відповідає вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються

у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування».

5. Наявний у закладі транспорт, що використовується для транспортування підопічних, які потребують інтенсивного догляду до закладу охорони здоров'я, є застарілим та потребує оновлення (фото 21). Зазначене ускладнює оперативне доставлення підопічних до лікувального закладу. Крім того, підопічні неодноразово висловлювали скарги на незручності під час перевезення, зокрема на недостатній комфорт, підвищену вібрацію під час руху та відсутність належних умов для транспортування осіб із обмеженими можливостями.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

6. Групою НПМ відмічено незадовільний рівень дотримання санітарно-гігієнічних вимог та проведення дезінфекційних заходів в окремих житлових кімнатах закладу. Під час огляду зафіксовано наявність бруду, пилу, застарілих плям на стінах та стелі, слідів плісняви, а також неприємного запаху (фото 22). Частина меблів та оздоблення приміщень перебуває в зношеному стані, що ускладнює прибирання та підтримання належного санітарно-гігієнічного стану.

Враховуючи стан житлових кімнат, існує необхідність проведення поточного ремонту з метою відновлення санітарно-гігієнічних умов, створення безпечного середовища та запобігання виникненню загроз здоров'ю підопічних.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у частині першій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що заклади необхідно підтримувати у належним чином у відремонтованому стані.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 29 Конституції України, стаття 25 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

7. Під час конфіденційного спілкування з підопічними групою НПМ встановлено, що в закладі існує практика поміщення підопічних, які схильні до девіантної поведінки, до окремої кімнати, в якій вони можуть перебувати протягом тривалого часу.

Оглядом житлових приміщень підтверджено наявність кімнати для ізоляції підопічних, на відміну від інших житлових приміщень, вікно зазначеної кімнати не має ручки, а сама кімната закривається на замок (фото 23 - 26).

Попри застосування у будинку-інтернаті ізоляції підопічних, відповідні випадки не фіксуються у медичній документації закладу, що є порушенням вимог статті 8 Закону України «Про психіатричну допомогу» та наказу МОЗ України від 24.03.2016 № 240, які передбачають обов'язкове документування випадків

застосування обмежувальних заходів із зазначенням підстав, тривалості, стану особи та рішень лікаря.

Такий підхід порушує право на свободу та особисту недоторканість, гарантоване статтею 29 Конституції України та статтею 5 Європейської конвенції з прав людини. Європейський суд з прав людини неодноразово наголошує на тому, що будь-яке позбавлення свободи, навіть короткотривале, має бути законним, обґрунтованим, пропорційним і супроводжуватися належними процесуальними гарантіями, зокрема фіксацією в документації та можливістю оскарження.

Відсутність обліку і контролю за застосуванням випадків ізоляції підопічних позбавляє підопічних мінімальних гарантій захисту від свавільного поводження, створює ризик зловживань і прямо порушує їхні права на свободу та особисту недоторканість.

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних осіб (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

8. Приміщення закладу не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» (далі – ДБН В.2.2-40:2018), а саме:

заклад не обладнано ліфтами або підйомниками, що унеможлиблює організацію прогулянок для маломобільних та ліжкових хворих підопічних, які проживають на другому поверсі закладу;

коридори житлового корпусу, в якому проживають підопічні, які відносяться до маломобільних груп населення, не обладнані горизонтальними поручнями для полегшення їх пересування (фото 27).

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

9. У санітарно-гігієнічних приміщеннях закладу встановлено по два унітази в межах одного туалетного блоку з частковим розділенням невисокою дерев'яною перегородкою, яка не забезпечує належного рівня візуального відокремлення для забезпечення права на приватність підопічних при здійсненні санітарно-гігієнічних процедур (фото 28).

10. У санітарно-гігієнічній кімнаті одного з житлових корпусів закладу наявне незатоноване вікно. Вказане є порушенням права на повагу до приватного і сімейного життя, гарантованого статтею 8 Європейської конвенції з прав людини. Відсутність належного захисту приватного простору в такому приміщенні порушує конфіденційність і створює умови для стороннього спостереження, що негативно впливає на психологічний комфорт і гідність осіб, які користуються цією кімнатою.

Зазначене порушення усунуто адміністрацією закладу під час написання звіту за результатами відвідування НПМ.

Інші порушення.

11. Групою НПМ встановлено, що у закладі працює один штатний психолог, однак його діяльність обмежується наданням послуг окремим підопічним і не охоплює роботи з персоналом. З огляду на психологічно напружену атмосферу в закладі, така практика є недостатньою та не відповідає потребам будинку-інтернату.

Відсутність належного психологічного супроводу працівників унеможливорює ефективне реагування на конфліктні ситуації, знижує якість надання доглядових послуг.

У зв'язку з викладеним, вважається доцільним розширити функціональні обов'язки штатного психолога або залучити додаткового фахівця з метою організації системної консультативної та навчальної роботи з персоналом.

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Міністерству соціальної політики України, Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг Вишняківським будинком-інтернатом для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Полтавської обласної військової адміністрації.

2. Полтавській обласній військовій адміністрації, Полтавській обласній раді:

вжити заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності будинку-інтернату;

забезпечити облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

розглянути можливість виділення додаткового фінансування з метою проведення ремонту житлових корпусів закладу та встановлення підйомника.

3. Вишняківському будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю забезпечити:

облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

включення до посадових інструкцій медичного персоналу пункт про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання;

безпечне середовище для проживання у закладі;

належне ведення медичної документації у закладі;

оновлення медичного транспорту;

розширення функціональних обов'язків штатного психолога або залучення додаткового фахівця для забезпечення системної консультативної та навчальної роботи з персоналом проведення поточного ремонту у житлових кімнатах закладу;

дотримання вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»;

здійснення ізоляції підопічних виключно з медичних підстав та відповідно до норм чинного законодавства;

дотримання права підопічних на приватність.

Додатки: фотоматеріали на 8 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Начальник відділу реалізації
національного превентивного механізму
в закладах соціального забезпечення та
освіти Департаменту з питань реалізації
національного превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Ірина ЦИКАЛЕНКО

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

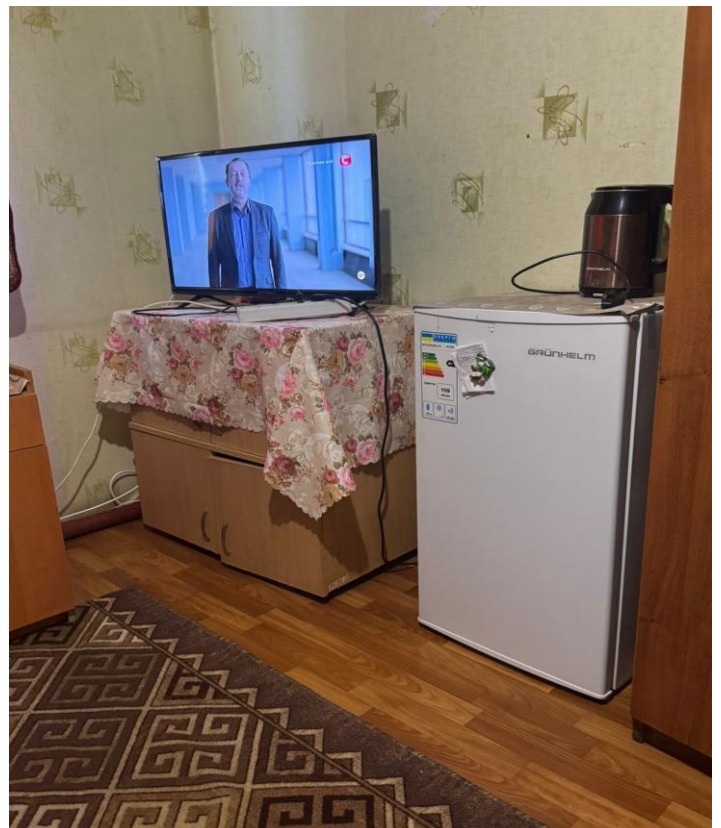

Фото 9

14

Фото 10

ФОТО 11

Фото 12

Фото 13

15

Фото 14

Фото 15

Фото 16

Фото 17

16

Фото 18

Фото 19

Фото 20

Φοτο 21

Φοτο 22

Φοτο 23

Φοτο 24

Фото 25

Фото 26

Фото 27

Фото 28

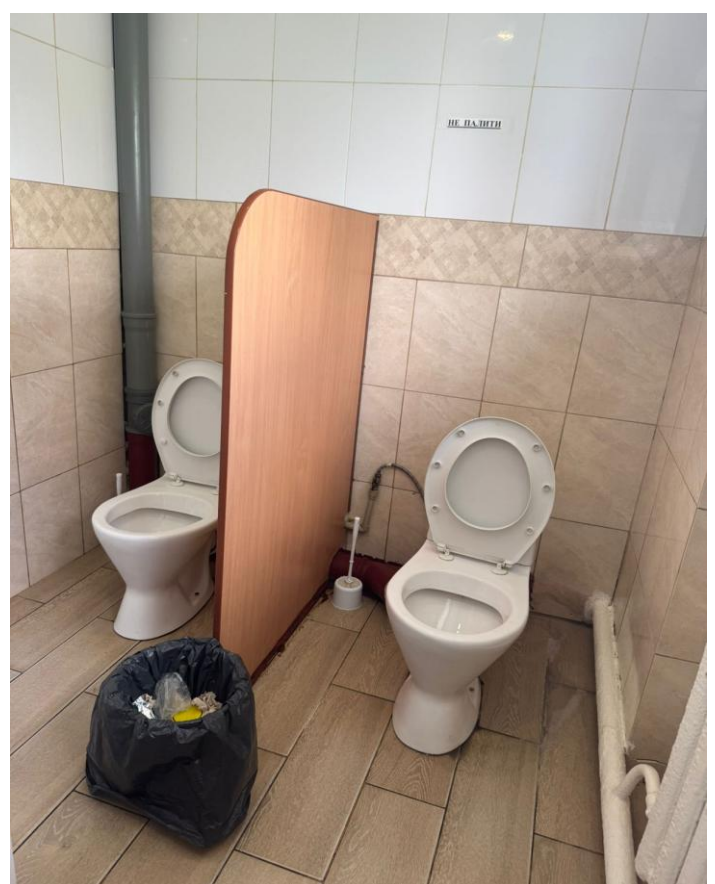

Фото 29**Фото 30**